

NIEUWS

uit D'n Nieuwe Hof

**BRAND
OP DE MALPIE**

**JUBILEUM-
FIETSTOCHT**
langs de drie
IVN tuinen

**DE NIEUWE
PADDEN-
STOELEN-
CURSUS**

**HET
INTERVIEW.....**
in gesprek met
Jac de Leijer en
Debbie Vreeken

Jac de Leijer en Debbie Vreeken-

De winnende opname van de wedstrijd
als afsluiting van de Jubileumfotocursus 2017
gemaakt door Monique de Leuw

**NATUURWIJZER
IN VOOR NATUUR**

HERFST 2017

IVN: Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid

IVN instituut voor natuureducatie en duurzaamheid is een organisatie van vrijwilligers en beroepskrachten die streeft naar meer natuur en een duurzame samenleving.

Lidmaatschap

Vriend van IVN: € 15,00

Landelijk lidmaatschap: € 24,00 per jaar.

Landelijk gezinslidmaatschap €16.60

Met het landelijk lidmaatschap steun je je eigen vereniging en het landelijk IVN.

Vrienden ontvangen 4x per jaar de Natuurwijzer/In voor natuur

Leden ontvangen daarnaast het landelijk IVN-blad: Mens en Natuur.

Lidmaatschap jeugdleden: € 15,00 per jaar.

Lidmaatschap "oudere" jeugdleden: € 20,00 per jaar.

U kunt het bedrag van het lidmaatschap overmaken op:

IBAN:NL19INGB 0001 6112 36 t.n.v. Penningmeester IVN VALKENSWAARD-WAALRE
BIC:INGBL2A

Opzeggen van uw lidmaatschap dient te geschieden vóór 1 december van het lopende jaar .
Schriftelijk: J. van Heeswijk, Braambeslaan 15, 5552 PE Valkenswaard of
javanheeswijk@onsbrabantnet.nl

Verandering van emailadres ook doorgeven bij J .van Heeswijk. Zie hierboven

De website van onze afdeling is: <http://ivn.nl/afdeling/valkenswaard-waalre>

Natuureducatie Centrum D'n Nieuwe Hof,

Bosstraat 25, 5553 CK VALKENSWAARD, telefoon 040-201 83 95

BESTUUR

Voorzitter	Emile Weijters Laurier 16 tel: 040-2075670	5552 GZ Valkenswaard
1e Secretaris	Anneke Droog Van Heemskerckstraat 18 tel: 040-2014727 E-mail: ivn.valkenswaard-waalre@live.nl	5554 PL Valkenswaard
2e Secretaris	Frans Vierstraete Sakervalk 11 tel: 040-2015117	5554 MD Valkenswaard
Penningmeester	Jan van Heeswijk Braambeslaan 15 tel: 040-2015307	5552 PE Valkenswaard
Leden	Jan Das Tonterstraat 18 tel: 040-2016075	5561 AN Riethoven
	Ad Baken Molenstraat 83 tel: 040-2015181	5554 JN Valkenswaard
	Gerrit Klitsie Geenhovensedreef 9 tel: 040-2046951	5552 BA Valkenswaard

Inhoudsopgave:

Inhoudsopgave	pag. 3
Activiteitenkalender	pag. 4
Voorwoord	pag. 6
Wist je dat.....	pag. 7
Jaarprogramma schoolgidsen en natuurouders 2017 – 2018	pag. 8
In memoriam Jan Bax	pag. 9
Schoolgidsenochtend 5 juli 2017	pag. 10
Paddenstoelencursus	pag. 11
Fietstocht langs drie IVN tuinen	pag. 12
Roer me niet	pag. 14
Spoorbaanbermen	pag. 15
Juryrapport fotowedstrijd	pag. 17
Brand op de Malpie	pag. 19
Het IVN betekent veel voor het IVN!	pag. 21
Speciale vlinders in onze tuin	pag. 22

Activiteitenoverzicht

Herfst 2017

Woensdagochtend

Elke woensdagmorgen is een vast aantal werkgroepen in en rond D'n Nieuwe Hof actief: de Tuingroep, Documentatiegroep, Vogelwerkgroep en de Leskistengroep.

Jeugd-IVN

Voor de diverse leeftijdsgroepen zijn er eens per maand bijeenkomsten
Groep 1 (8-10 jaar,); woensdagmiddag 14.00 – 16.30 uur; zie de website;
Groep 2 (11-13 jaar): zondagmorgen 09.00-12.15 uur; zie de website;
Groep 3 (14 jaar en ouder): bijeenkomsten worden nader afgesproken.

Vlindertuin

Vanaf 1 april is de tuin op de dinsdagochtend en woensdagmiddag weer open.
De speciale kindermiddagen voor dit seizoen worden op de website van het IVN gepubliceerd.

Schoolproject “Kleur om te overleven”

De komende maanden wordt het project bezocht door de verschillende groepen van de basisscholen, buiten de schoolvakanties.

Wandelingen

Zondag 1 oktober: “Meertjesvenwandeling”; 14.00 – 16.00 uur.

Startpunt: Einde Vlasrootlaan/Gildebosweg (op de zessprong), 5582 VC Waalre.

Zondag 8 oktober:

“Paddenstoelenwandeling voor fotografen”: 10.00 – 12.00 uur;

“Paddenstoelenwandeling voor kinderen”: 11.00 – 13.00 uur;

“Paddenstoelenwandeling”: 14.00 – 16.00 uur (met speciale gids voor de jeugd).

Startpunt: Parkeerplaats Valkenswaardseweg (afslag Leenderbos), 5595 XR, Leende.

Zondag 12 november: “Wandeling Oud Aalst en Diepenvoorde”: 14.00 – 16.00 uur;

Startpunt: Voormalig Bibliotheekgebouw, De Leesakker 1, 5582 ZB, Aalst, gem. Waalre.

Vogelwerkgroep

Elke eerste dinsdagavond van de maand, bijeenkomst van de leden van de werkgroep.

Schoolgidsen Valkenswaard

(startpunt altijd IVN Gebouw, tijd 09.00 – 12.00 uur)

woensdag 20 september: Water scheppen

woensdag 11 oktober: Herfstwandeling

woensdag 15 november: Lezing door Louis Koolen

Natuurwerkgroep Waalre, Valkenswaard en Riethoven

De Natuurwerkgroepen vervolgen hun activiteiten in het najaar en nemen deel aan de Natuurwerkdag op zaterdag 4 november. Zie de berichten op de website en in de pers voor de locaties waar de Natuurwerkdag gehouden wordt.

Wilt u komend najaar en winter deelnemen aan deze activiteit, neem dan contact op met:

<i>Wim van Stipdonk of Ben Putman voor Waalre</i>	(040 2216573 of 040 2215000) of
<i>Harrie van de Broek voor Valkenswaard</i>	(040 2018239) of
<i>Jan Das voor Riethoven</i>	(040 2016075) of
<i>Ad Baken voor de Natuurwerkgroep Malpie.</i>	(040 2015181)

Activiteiten ivm het jubileumjaar

Zondag 24 september. Jeugddag met allerlei activiteiten in de Kleine Meer;
(13.00 -16.00 uur)

14 – 22 oktober (Herfstvakantie) Deelname aan het Vogelverschrikkersfestival

Zaterdag 21 oktober Feestavond voor leden en vrienden (vooraf aanmelden!)

vrijdag 27 oktober Avondwandeling met het thema Beleving evt. gevolgd door sterrenkijken.

Zaterdag 4 november Natuurwerkdag 2017 in Valkenswaard, Waalre en Riethoven

Oktober Bezoek natuurproject door de mensen van de Uitlaat met een feestelijk tintje.

november / december Planten jubileumboom in de Kleine Meer.
(met subsidie van het J & J Visserfonds)

Woensdag 20 december Kerstviering en afsluiting van het jubileumjaar.

Voorwoord

Valkenswaard, 31 augustus 2017

Beste IVN'r,

De meteorologische zomer is ten einde, de vakantieperiode is voorbij en nagenoeg iedereen heeft het activiteitenritme weer opgepakt. Ons jubileumjaar is ruim over de helft, maar er zijn nog interessante activiteiten in het verschiet. Vanwege het tijdstip van verschijnen van deze uitgave van ons verenigingsblad, hebben we u d.m.v. een brief geïnformeerd over de Filmavond (vrijdag 15 september) en de feestelijke avond (zaterdag 21 oktober) voor de leden en vrienden van onze afdeling. Voor beide avonden vragen wij u om u vooraf aan te melden i.v.m. een limiet aan het aantal bezoekers. Bij de aanmelding geldt "wie eerst komt, eerst maalt". Een groot deel van de feestelijke avond zal bestaan uit een zg. PUBQUIZ, een vragen spel in teamverband. Tussendoor kan er genoten worden van hapjes, drankjes en onderlinge gesprekjes.

In november / december zal een jubileumboom (tamme kastanje) geplant worden in De Kleine Meer, waarvoor een bijdrage van € 300,- van het Jan en Jans Visserfonds toegezegd is. Voor het voorbereiden van het plantgat en het plaatsen zijn toezeggingen gedaan door enkele mensen van de Natuurwerkgroepen en andere vrijwilligers. Waarvoor dank namens het bestuur. Via de pers zullen wij u informeren wanneer het planten plaats zal vinden.

Van een opleidingsstichting uit de regio Eindhoven die opgeheven werd, hebben we afgelopen periode een aanzienlijke schenking ontvangen, ten nutte van diverse educatieve activiteiten en middelen.

Zoals al tijdens de ledenvergadering besproken, zijn we actief met het voorbereiden van de aanschaf van een groot aantal zonnepanelen. We hopen dit najaar over de nieuwe panelen te kunnen beschikken. Tevens hebben we een begin gemaakt met het vervangen van de TL buizen (35 watt) door LED buizen (10 watt). De bedoeling is dat eind dit jaar alle TL buizen vervangen zijn.

Voor de grote vakantie is er contact geweest met Lunetzorg. Tijdens dit gesprek kwam het voorstel op tafel om enkele klanten van Lunet te betrekken in schoonmaakwerk van ons gebouw. Met de resterende personen van de "poetsploeg" zullen we contact opnemen om de nieuwe aanpak te bespreken.

Ook al zijn we net terug van vakantie, ik wil u nu vast wijzen op de Kerstviering die gepland staat voor woensdag 20 december as. Namens het bestuur bent u van harte uitgenodigd voor deze bijeenkomst.

Een plezierige nazomer gewenst.

*Namens het bestuur IVN Valkenswaard-Waalre
Emile Weijters, voorzitter*

Wist u dat?

- Op 30 juli de Drie Tuinenfietstocht heeft plaatsgevonden, tussen de Insecten-Vlindertuin Riethoven, Heemtuin Valkenswaard en de Vlindertuin Waalre. Er tientallen mensen hebben deelgenomen aan deze fietstocht.
- Er ook mensen zonder fiets de tuinen kwamen bezoeken waardoor het een zeer geanimeerde dag is geweest voor de drie IVN tuinen.
- Op zondag 20 augustus er ca. 25 mensen hebben meegedaan aan de “Malpiewandeling”.
- Door de Bosgroep Zuid de beheersplannen voor het Groot Malpieven tijdens deze wandeling zijn toegelicht.
- De Nachtvlindernacht in de Vlindertuin Waalre op zaterdag 26 augustus onder ideale omstandigheden heeft plaatsgevonden.
- De bezoekers diverse nachtvlinders en andere insecten hebben kunnen zien zoals de Dennenpijlstaart, de Appeltak, de Buxusmot en niet te vergeten enkele hoor-naars.
- Op donderdag 7 september de mensen van de Dagopvang Stokerwei op bezoek zijn geweest bij ons IVN te Valkenswaard.
- De mensen van de Dagopvang hebben kunnen genieten van de ruimte, van het natuurproject en van de nog in bloei staande bloemen in de tuin.
- De Natuurwerkgroep Malpie in september weer van start is gegaan met de onderhoudsactiviteiten van de heide.
- De Natuurwerkgroepen Riethoven, Valkenswaard en Waalre in het najaar weer met hun natuurbeheerswerkzaamheden gaan beginnen in de buitengebieden.
- Als je geïnteresseerd bent in deze Natuurwerkgroepen, kun je contact opnemen met de contactpersonen van deze werkgroepen

Natuurwerkgroep Riethoven	met Jan Das	040 2016075
Natuurwerkgroep Valkenswaard	met Harrie van de Broek	040 2018239
Natuurwerkgroep Waalre	met Wim van Stipdonk	040 2216573
Natuurwerkgroep Malpie	met Ad Baken	040 2015181

Jaarprogramma schoolgidsen en natuurrouters 2017 – 2018

Alle gidsenochtenden beginnen om 9.00 uur. Zorg dat je op tijd bent. Zeker als we naar buiten gaan, komen we meestal tijd te kort!

Woensdag 20 september:

Waterscheppen. Dit op verzoek van verschillende mensen. Altijd weer verrassend wat er te voorschijn komt.

Woensdag 11 oktober:

Herfstwandeling. Lies An en Nelly. Niet alleen maar paddestoelen, er is zoveel meer te zien.

Woensdag 15 november:

Louis Koolen gaat uit van het onderwerp zoogdieren, de titel van het nieuwe project. Van daaruit gaat hij op zijn eigen enthousiaste en humoristische manier verder!

Woensdag 17 januari:

Binnenochtend. Wij hebben een leuke natuurquiz samengesteld om de kennis van onze leden eens te testen! Natuurlijk zijn er voor de slimste mensen originele prijsjes te verdienen!

Woensdag 7 februari:

Opening project: "Zoogdieren, hoezo?"

Woensdag 28 maart:

Met Huub van Melick op zoek naar mossen en levermossen. De wonderlijke wereld van het kleine!

Woensdag 18 april:

Will Coolen leidt ons op zijn vakkundige manier door historisch en heemkundig Valkenswaard.

Dinsdag 29 mei:

Jaarlijkse busreis. Zoals altijd blijft de stemming nog even geheim!

Woensdag 20 juni:

Zomerwandeling. Lies, An en Nelly. Wij hopen jullie door bloemrijke graslanden te kunnen leiden!

Extra dagen

Bedoeld om wat verder weg te kunnen. *We starten altijd om 9.00 uur met de fiets vanaf het IVN-gebouw.* Zorg zelf voor brood en drinken. Meestal zijn we tussen 15.00 en 16.00 uur terug, maar het kan ook wel eens wat later worden.

Dinsdag 26 september:

IVN Geldrop. In de paardenstal van het kasteel is een nieuwe tentoonstelling "Schijn bedriegt". Perfect passend bij ons huidige project. Het geheel is voorzien van een mooie beeldpresentatie. Na afloop kunnen we genieten van de onlangs extra aangelegde zintuigentuin, een bloementuin waarbij zoveel mogelijk alle zintuigen geprikkeld worden! Verder is de prachtige kasteeltuin met zijn eeuwenoude bomen heerlijk om door te wandelen, evenals het vlakbij gelegen beekdal. Na afloop kunnen we nog even lekker op ons gemak bijkomen in het gezellige restaurant.

Dinsdag 24 oktober:

Fietstocht naar de Jacobushoeve in Vessem, startplaats voor de bedevaart naar Santiago de Compostella. Indrukwekkend is het sfeervolle stiltecentrum waar pelgrims hun eigen steen bij de fontein kunnen leggen.

Dinsdag 26 juni:

Fietstocht naar de nieuwe vlindertuin in Veldhoven. Niet al te ver, dus kunnen we ons permitteren om een mooie route te kiezen. De tuin is nog niet zo oud, maar ziet er toch al heel mooi en bloemrijk uit. Niet alleen de vlinders profiteren daar van, maar ook de bijen.

Wij hopen er samen weer een mooi, gezellig en leerzaam jaar van te maken!

Lies, An en Nelly.

In Memoriam Jan Bax

Jan is een natuurmens geweest. Net zo veelkleurig als de ijsvogel op zijn gedachtenisplaatje. Hij heeft zich er bijna 40 jaar voor ingezet. Hoe? Niet door er over te praten, maar door de handen uit de mouwen te steken.

Ik heb Jan leren kennen bij de Houtwalengroep, nu de Natuurwerkgroep Waalre. Jan is er de oprichter van geweest samen met o.a. Jan Visser. Zo'n 35 jaar geleden. Hij heeft er steeds leiding aan gegeven. Begonnen als een groepje van vier is deze werkgroep inmiddels uitgegroeid tot maar liefst 30 werkers. Jan is begonnen! Met elkaar onderhouden we in Aalst-Waalre kleine landschapselementen, zoals de vele vennen en stukken bos. En niet te vergeten de heide die keer op keer wordt opgeschoond.

Van Jan heb ik geleerd hoe je het beste een boom kunt omzagen, welke bomen je moest laten staan en wat weg kon. En hoe je kon herkennen wat voor boom of struik het was. Jan had kennis van natuur en bos en dat deelde hij met je. Hij kwam dan stiltes achter me staan en ik zie hem nog met zijn handen aanwijzingen geven.

Mede aan hem hebben we te danken dat we van onze vennen en onze heide tot op vandaag kunnen genieten. Zoals hij er zelf ook van genoot en zijn passie en grote kennis van de natuur heeft gedeeld als gids tijdens publiekswandelingen.

Jan heeft altijd heel goede contacten onderhouden met Natuurmonumenten, Brabants Landschap en met de gemeente. Uit de zorgvuldig bijgehouden archieven blijkt dat Jan ook veel vergaderde met de natuurorganisaties. En dat gebeurde toen bij hem thuis. En ja, Coby zorgde al die keren voor de koffie.

Dat hij een man was van goede contacten kwam ook doordat het er vooral gemoede-

lijk aan toe ging! Ook met particuliere eigenaren. Dan ging Jan met een kruik je never onder de snelbinders naar een boer. Of we over zijn land mochten gaan. En ja, dan bleek de boer ook nog bereid om het gekapte hout uit het drassige bos met de tractor af te voeren...

En als er iemand door ziekte niet kon komen werken zorgde Jan voor een bloemetje.

Om te kunnen werken zorgde Jan er voor dat ieder goed gereedschap had. Hij was er ook de beheerder van. Hij kon mij zijn prachtige schuur laten zien waar hij aan zijn professionele werkbank zagen zette, snoeischaars wist te slijpen en te repareren en al het gereedschap op orde hield. Zo maakte hij het ons mogelijk om ook met liefde voor en in de natuur te werken. Die liefde heeft hij mij en ons laten voelen. Ook zijn kennis, zijn verantwoordelijkheidsbesef en inzet vooral. Zonder Jan zouden er minder vennen en heide zijn geweest om van te genieten.

Ik vind het fijn om dit allemaal te vertellen. Aan hem denken is hem danken. Zo ging Jan om met de natuur.

En wij, als natuurwerkgroep gaan dóór. Waar hij mee begonnen is.

Dank je wel, Jan.

Je bent onder ons als een kleurrijke ijsvogel geweest.

Moge je nu op weg zijn om een paradijsvogel te worden.

Bernard de Gier

Het was alweer diverse jaren geleden dat wij met onze groep werden rondgeleid over het toen zeer kale stukje Malpie bij het Grote Malpieven. Aan Jacques van Kessel was gevraagd of hij nog eens een ochtend in wilde plannen om ons weer eens te laten zien hoe dit mooie stukje inmiddels 'aangegroeid' was. Bij het parkeerterrein stond hij al op ons te wachten. Mooi weer hadden we besteld én ... ook nog eens gekregen!!

Jacques ging voorop en vertelde veel over het wel en wee van dit unieke stuk natuurgebied, waar je alleen met een boswachter of begeleider van Natuurmonumenten mag komen.

De groep hing aan zijn lippen. Wat wist hij veel te vertellen over diverse planten die zelfs zeer zeldzaam waren bijv. een bijzondere soort Zonnedauw en de Kruipbrem.

Hij liet ons van dichtbij zien hoe mooi ze zijn. Ook gaf hij uitleg wat er door onderzoekers gedaan wordt, zodat dit stuk grond met zijn flora en fauna zo speciaal blijft. Hij vertelde ook hoe belangrijk de waterhuishouding is.

Tijdens deze lange wandeling waren we onder de indruk van de verandering die er in enkele jaren had plaats gevonden ...

van kaalslag naar prachtig begroeid gebied met weer gagel om de vennen en prachtige varens, soms wel tot heuphoogte.

Over het grote zandpad liepen we terug naar het parkeerterrein waar lekkere koffie/thee op ons wachtte. Jacques werd geweldig bedankt voor de indrukwekkende excursie. Natuurlijk kwam meteen de vraag of hij misschien in de toekomst nog eens met ons op pad zou willen gaan ;).

Wat hadden we genoten van deze mooie ochtend niet wetende dat er twee dagen daarna een ongelooflijk grote brand uit zou breken in 'ons' mooie natuurgebied de Malpie.

*'Natuurgroet' van
Dinie van Lieshout – Ras.*

kruipbrem

Cursus “Paddenstoelen”

Dit najaar organiseert IVN afdeling Valkenswaard-Waalre, samen met de afdeling Kempenland-West, weer een Paddenstoelencursus.

Bedoeld voor iedereen die geniet van deze 'bloemen van de herfst' en er ook wat van wil weten.

Iedereen kan dus meedoen!

De data zijn **zaterdag 14, 21 en 28 oktober**.
Aanvangstijd is 9.00 uur 's morgens.

Deze cursus is sterk praktisch gericht, waarbij de deelnemers, in het eerste deel van de ochtend in het veld, paddenstoelen op naam leren brengen.

In de tweede helft van deze ochtenden zullen ook diverse achtergrondgegevens aan de orde komen zoals o.a. de rol van de paddenstoelen in de natuur, naamgeving, gebruik en mythologie.

De cursus wordt gegeven in het IVN gebouw, Bosstraat 25.

De cursuskosten bedragen € **25,00** (voor leden € 22,50).

De cursuskosten zijn inclusief syllabus, koffie en thee.

Geïnteresseerden kunnen zich aanmelden bij Anneke Droog, tel.nr. 2014727 of via e-mail: ivn.valkenswaard-waalre@live.nl

Voor de cursusgroep is een maximum gesteld van 20 deelnemers.

Fietstocht langs drie IVN-tuinen

Op zondag 30 juli was er een fietstocht uitgezet voor iedereen die het leuk vond om daaraan deel te nemen. Dit in het kader van het 50 jarig bestaan van onze IVN-vereniging. Doel van deze activiteit was, om zoveel mogelijk mensen kennis te laten maken met onze mooie tuinen in Riethoven, Waalre en Valkenswaard. Stuk voor stuk met veel liefde en toewijding verzorgd door vrijwilligers.

Een geslaagde dag

Het werd een dag om met veel plezier op terug te kijken. Er was volop belangstelling, de sfeer was gezellig en ongedwongen, en de meeste mensen bezochten alle drie de tuinen. Het grootste deel van de bezoekers bestond uit doorgewinterde IVN-ers, maar er fietsten ook mensen mee die van buiten kwamen. Leuk om te horen, dat voor veel van hen een heel nieuwe wereld open ging, toen ze ontdekten dat ze hier overal zomaar binnen konden lopen om in alle rust van al dat moois te genieten. Lekker op een bankje je boterhammetje opeten tijdens een fietstocht met vrienden, of gewoon samen met z'n tweetjes. Zelfs gewoon in je eentje is het hier heerlijk toeven.

Valkenswaard

Wij startten in onze eigen IVN-tuin in Valkenswaard. Eigenlijk was het mijn bedoeling om alle opdrachten uit te voeren die de kinderen ook mochten doen. Leuk om

dit stukje te schrijven vanuit het oogpunt van de kinderen. En later eventueel met de kleinkinderen samen te doen. Dus begonnen we met het blote voetenpad. Er was weer van alles bijgekomen sinds ik de laatste keer met de kleinkinderen hier geweest was. De "Willowman", bekend van de Floriade in Venlo, was hier duidelijk ook actief geweest met o.a. een tunnel waar je doorheen kon lopen. Heel leuk! We moeten dus zeker weer eens een keertje terug!

Waalre

In de vlindertuin in Waalre werden we verrast door de wespspin, ook wel tijgerspin genoemd. Beide namen slaan op de zwart-gele strepen op zijn rug. Er zaten er twee vlak bij elkaar. Allebei compleet met stabilement! Voor de kenners: dat is een zigzagdraad onder aan het web. Hier heel mooi en duidelijk te zien, net als een aantal ingesponnen prooien. Voor wie hier nog wat meer over wil lezen: in de Na-

tuurwijzer van herfst 2014 staat op pagina 10 een uitgebreid artikel onder de titel: “Een tijgerspin met stabilement”. Met name de voortplanting is heel bijzonder. Leuk om nog eens na te lezen.

In deze grote tuin is het heerlijk wandelen. Er zijn allerlei verschillende biotopen: een zonnige bloementuin, een vijvertje met heel veel kikkers, een stukje droge heide, een groot uitgegraven ven, een weilandje, een stukje bos, en overal fijne bankjes. Nadat we heerlijk verwend waren met koffie, thee en Fanny's beroemde eigen gebakken havermoutkoekjes, togen we naar Riethoven. Maar net toen we op het nieuwe fietspad over de oude spoorbaan waren, kregen we een hoosbui over ons heen! Kletsnat waren we, ondanks onze regenkleding!

Toch kregen ze op de één of andere manier daar boven medelijden met ons, want net toen we besloten om Riethoven dan toch maar over te slaan, werd het droog. Zelfs de zon kwam weer te voorschijn. Gelukkig, want ook hier waren we meer dan welkom

Riethoven

In deze vlinder- en insectentuin kregen we een zoekkaart met allerlei beestjes die op de bloemen te vinden waren. De bedoeling was om zoveel mogelijk van de afgebeelde insecten te vinden.

We werden al meteen verrast door de

koninginnenpage, die hier blijkbaar regelmatig gezien werd. Maar we vonden ook atalanta, citroentje, koolwitje, bont zand-oogje, veel bijen, hommels, wantsen, kevers, zweefvliegen en ander kruipend spul. Dit allemaal dankzij het zonnetje! Toch kwamen de weergoden nog even plagen. Net toen we weer op de fiets wilden stappen, werden alle sluizen open getrokken! Met z'n allen vluchtten we onder de parasol! Die was maar amper groot genoeg voor ons allemaal. Dus dat werd inschuiven, gezellig dicht bij elkaar. Het paste precies! Alleen degenen die aan de uiterste buitenkant stonden werden een beetje nat! Maar daarna kwam de zon snel terug en konden we op ons gemak terug fietsen naar Valkenswaard. Heel tevreden. Het was een leuke dag geweest, waar heel veel mensen van genoten hebben. Zowel vrijwilligers als deelnemers.

Ik denk dat het zeker mensen geïnspireerd heeft om nog eens, zomaar op eigen gelegenheid, een bezoekje te brengen aan één van deze mooie tuinen.

Nelly van der Burgt

Roer me niet

Mijn wandelschoenen hadden me naar Wittem gebracht voor een tochtje langs de Geul - stroomafwaarts - en de Eyserbeek stroom opwaarts.

Ik houd van stromend water onderweg. Het geeft rust en de grens tussen land en water is, zoals in alle grensgebieden, altijd goed voor een grote variatie in plantjes en beestjes. Je krijgt er het beste van twee werelden mee.

Hoort de reuzebalsemien daarbij? Ik twijfel.

Aan de ene kant is de reuzebalsemien een schilderachtige plant, - stoer tot manshoog - en tegelijkertijd uitgerust met betoverend mooie bloemen in lila, roze, lichtgeel, wit en het hele spectrum daartussenin.

Aan de andere kant is het een woekeraar, een buitengewoon krachtige groeier die nagenoeg alle andere planten, zelfs brandnetels, weet te verdringen. Niet te vergeten: ze hoort hier eigenlijk helemaal niet thuis.

Reuzebalsemien is, zoals dat dan heet, een exoot. De plant komt oorspronkelijk uit de Himalaya, uit Tibet en Noord-India.

Halverwege de 19^e eeuw werd ze in Europa geïmporteerd als sierplant - wat ik al zei: de bloemen zijn betoverend mooi - en sindsdien is ze hard op weg om het continent te veroveren.

De reuzebalsemien heeft een voorkeur voor voedselrijke en vochtige grond. Ik weet het niet helemaal zeker, maar het zou goed kunnen zijn dat ze in Limburg voor het eerst langs de Maas signaleerd is. Daar heb ik haar in ieder geval - al heel wat jaren geleden - voor het eerst gezien, aan de Maasoever midden in Maastricht. Langs de Geul en de Eyserbeek bij Wittem, en niet alleen daar, is ze inmiddels op diverse plaatsen de absolute heerseres van de waterkant. In een mix van alle

kleuren die ze kan hebben.

Mooi gezicht. Ondanks al mijn twijfels.

De Latijnse familienaam van de reuzebalsemien is *Impatiens*, wat zoveel betekent als ongeduldig. In het Nederlands heet ze ook wel spring-balsemien. In beide gevallen wijst die naam op een bijzondere eigenschap: de manier waarop ze haar zaden verspreidt.

Als de zaden - doosvruchten - rijp zijn, komen ze onder steeds hogere spanning te staan. Zelfs de geringste aanraking, van een regendruppel bijvoorbeeld, is dan genoeg om ze explosief open te laten splijten, waarna de losse delen bliksemsnel naar binnen opkrullen en als een soort slinger de zaadjes meters ver - bij de reuzebalsemien wordt gesproken over vijf of zelfs zeven meter - weg schieten. Een prima verspreidings-methode voor een plant die de wereld wil veroveren.

Test het maar eens uit als u haar tegenkomt. Even voorzichtig met een vinger tegen zo'n zaaddoosje tikken....en volgend jaar staan er op die plek nog meer springbalsemien te pronken. Zo werken die dingen.

***Geschreven door Guus Urlings
Limburgse Courant***

Tiny Wagemans

Spoorbaanbermen

Altijd al hebben spoorbaanbermen een speciale plaats ingenomen. Bij planten en dieren. Nu is dat niet zo'n wonder want spoorbanen vormen vrijwel altijd een milieuvreemde omgeving in het omringende landschap. Ze zijn immers niet van nature aanwezig maar kunstmatig aangebracht.

Daarbij is gebruik gemaakt van materiaal dat vrijwel altijd van elders is aangevoerd. Het heeft een andere samenstelling. Dat heeft tot gevolg dat er een afwijkende plantengroei op kan ontstaan. Bovendien is de vorm en ook de ligging van een opgeworpen of uitgegraven baan ter plekke afwijkend en zodoende zijn er andere leefomstandigheden dan in de omgeving. Plant en dier passen zich hierbij aan. De voor de aanleg van de baan meestal gebruikte steenballast, de belichting en de droogte bepalen wat er leeft en groeit op de baan zelf. De naaste omgeving van de bermen is bij de aanleg ook bewerkt en

daardoor veranderd. Flora en fauna vertonen ook hier een afwijkend beeld t.o.v de wijde omgeving.

Ook iedere verdere ingreep heeft hier duidelijk waarneembare gevolgen.

Zo is het ook gegaan toen de spoorlijn door Waalres gebied werd aangelegd. Dwars door heide, ven en bos en hier en daar een akkertjesgebied. Een ingrijpende verandering in een halfnatuurlijke omgeving. Plant en dier hebben zich moeten aanpassen en na verloop van tijd is er een nieuw evenwicht ontstaan. Een soms wankelend evenwicht wanneer het

bermbloemen

vingerhoedskruid

treinvervoer door rook, steenkool en ladingverlies het beïnvloedde. Na beëindiging van het gebruik van de spoorbaan is jarenlang over grote delen van het tracé de omringende natuur vrijwel ongestoord te werk gegaan om het verloren terrein terug te winnen. Tot drie jaar geleden.

Andermaal werd de toestand van het gebied ingrijpend gewijzigd. Restanten van de baan werden samen met de ontstane begroeiing opgeruimd. Er werd gegraven en opgehoogd en een nieuwe baan aangelegd. Voor een asfaltlint als snelfietsroute met aan weerszijden een brede berm.

Ook nu hebben flora en fauna zich aan de veranderde situatie moeten aanpassen. Aanplant hier en daar van wat struiken en inzaai van een zadenmengsel hebben hierbij geholpen om de zichtbare schade zo veel mogelijk te beperken. Bovendien is er hier en daar passend straat(baan)meubilair aangebracht en zijn er voor de vermoeide toerist enkele rustplaatsen geschapen. Voor de kleine fauna zijn er zelfs nog passagebuizen onder het plaveisel

aangebracht voor een veilige oversteek.

Nu is het dus afwachten in welke vorm zich weer een evenwicht zal gaan herstellen. Hebben de dieren een veilige mogelijkheid om zich van de ene naar de andere zijde te verplaatsen? Hebben de wandelaars en fietsers een veilige baan? Zal de begroeiing van de berm een nieuwe halfnatuurlijke vorm weten te vinden? Het kan voor de passant interessant zijn de ontwikkelingen te volgen.

Enkele foto's maken duidelijk dat de in juni aanwezige flora vragen oproept. Is er bij de inzaai van de bermen gebruik gemaakt van een zaadmengsel afkomstig uit andere delen van het land waar andere groeiomstandigheden zijn dan in deze streken? Een aantal nu bloeiende planten is duidelijk niet inheems. De toekomst zal het moeten leren want wat hier niet thuis hoort verdwijnt al snel.

Jan van Twisk

Juryrapport fotowedstrijd

Aan deze jubileumcursus die maximaal bezet was, namen vijftien fotografen deel. In een ongedwongen, gezellige sfeer werd door Martijn Droog aan de hand van ingezonden 'huiswerk' besproken hoe je een foto beter kunt laten uitdrukken wat je ziet. Maar vooral was de cursus bedoeld om iedereen de mogelijkheden van zijn camera te laten zien en wat je met die techniek allemaal kunt doen om de natuur in beeld te brengen. Het slot van de cursus was een fotowedstrijd voor de deelnemers. De prijzen bestonden uit plaatsing van de winnende foto's in het IVN blad. Het enthousiasme was algemeen evenals de mening dat men er veel van had opgestoken. Zoals bij elke geslaagde cursus werd de vraag gesteld of er een vervolg kwam, Een heel geslaagde activiteit dus, die op een andere manier begrip voor de natuur schept en waarvoor wij Cursusleider Martijn Droog bijzonder erkentelijk zijn. Niet vreemd dus dat wij hem hiervoor een volgend jaar graag terugzien!

Namens het IVN bestuur
Frans Vierstraete

Hieronder een weergave van het wedstrijdverslag. Er is gekozen uit 7 inzendingen.

Algehele indruk:

- Niveau variërend van redelijk tot uitstekend.
- Elementen uit de cursus zijn terug te vinden in de foto's
- Goede keuze scherptediepte bij landschap- en macrofotografie
- Sterke kleurcontrasten
- Juiste belichting
- Aandacht voor compositie

Bespreking van de top 3:

Nummer3:

Massimo Randag.

Het eerste wat opvalt is dat de bloemen de aandacht op-eisen, waarbij de meeste aandacht uitgaat naar de middelste omdat daar de scherpste ligt. De andere bloemen zijn net iets onscherp, maar eisen nog teveel aandacht op. Door meer nadruk te leggen op de middelste bloem wordt de foto evenwichtiger. De linkerhoek eist aandacht door de heldere blauwe kleur van de zonnige dag. Door een stapje naar links te zetten wordt dit blauwe hoekje kleiner terwijl toch de zonnige sfeer aanwezig blijft. Het gebruik van kleur, waarbij de bloemen afsteken tegen de groene achtergrond, is prima gekozen. De keuze van het diafragma waarbij de bloemen alle

Gevlekte orchis (*Dactylorhiza maculata*)

aandacht krijgen tegen de wazige groene achtergrond is uitstekend. De verschillende stadia van knop tot bloei en het vormspel dat het meebrengt, geeft de foto een mooie spanning.

Al met al een prima foto die een goede basis vormt om deze techniek verder uit te diepen.

Jan de Jonge

Deze landschapsfoto ademt een prachtige rustige sfeer. Het gebruik van het lijnenspel leidt de kijker via het water en het riet naar de boom, die prachtig reflecteert in het water. In de achtergrond is verkleuring van de hemel erg sfeerbepalend. Het strijklucht zorgt dat de rietkraag mooi oplicht tegen de groene weide op de achtergrond waarover nog wat ochtennevel hangt.

De regel der derden is goed toegepast door de boom op het snijvlak te plaatsen.

De foto is er eentje om in te lijsten

Nummer 1: en winnaar:

Monique de Leuw

Een macrofoto van een gele bloem met daarop niet 1, maar 2 insecten. De gele bloem steekt prachtig af tegen de groene achtergrond. En ook de insecten zijn groen. Doordat de bloemsteel niet zichtbaar is, lijkt de bloem te zweven boven de grond. Door een grote diafragma-opening te gebruiken is het gras op de achtergrond bijna niet te herkennen en zijn de voorste bloemblaadjes net onscherp. Door de overgang naar scherpte in het hart van de bloem ontstaat er een verbinding tussen achtergrond en de bloem. Zo'n verbinding vinden we ook terug in de overgang van de groene kleur van het insect rechts met de achtergrond. Door deze keuze in gebruik van scherpte en onscherpte, komt de nadruk te

Ganzenbloem met wants en schijnboktor

liggen op de bloem en de insecten, terwijl de overgangen zorgen voor spanning in de foto. Het ontbreken van een bloemblaadje links, geeft de kwetsbaarheid van de natuur weer. Hierdoor is een zeer evenwichtige foto ontstaan die, ondanks dat het geheel er eenvoudig uitziet, veel boeiende details heeft en meerdere lagen in zich herbergt.

De terechte winnaar van de cursus.

Martijn Droog

Ter informatie:

Om de hier besproken foto's in ons blad naast zwart wit ook in kleur te kunnen laten zien zijn deze geplaatst op de omslag. Die van de eerste prijswinnaar is op de voorpagina geplaatst, de foto's van de tweede en derde prijswinnaar zijn te zien op de achterzijde van het blad !

BRAND OP DE MALPIE

Onze laatste gidsenochtend van het afgelopen seizoen, stond in het teken van het natuurherstel op de Malpie. Enkele jaren geleden wandelden we met Jacques van Kessel rondom het Groot Malpieven. Het ven was pas helemaal opgeschoond. En ook de oevers waren voor een groot deel vrij gemaakt van ongewenste begroeiing. Vanaf het fietspad was nu heel mooi het originele stuifduinlandschap te zien. Ontstaan in de laatste ijstijd.

Van pioniersvegetatie naar biodiversiteit

Heel voorzichtig begon de eerste pioniersvegetatie op te komen. Dat zijn altijd de planten die als eerste verschijnen nadat een stuk grond, door wat voor oorzaak ook, helemaal kaal geworden is. Vaak zijn dat mossen en korstmossen. Later gevolgd door grassen, berkenopslag of wilgenroosjes. Afhankelijk van de onderliggende grondsoort. Hier rondom het ven, schoten ook de eerste dennenboompjes weer op.

Nu, jaren later, keerden we terug naar dezelfde plek en we genoten van alles wat Moeder Natuur in de tussenliggende tijd had opgebouwd. Een grote verscheidenheid aan planten: precies datgene wat het doel was van al het werk dat verzet was. In en om het ven vonden we o.a. moeras-

hertshooi, bruine snavelbies, knolrus, blauwe zegge, veldrus, fontein-kruid, draadzegge, bleekgele droogbloem, moeraswalstro, bastaardwederik, stekel-brem, wilde gagel, wolfsklauw, kleine zonnedauw, ronde zonnedauw, trekrus, wolfs-poot. Om maar even wat op te noemen. Een eindje verder vonden we op een laag en vochtig plekje al veenpluis en witte snavelbies. Elk plekje, hoog en droog of laag en nat, had zijn eigen bijbehorende plantengroei. Een prachtig stukje biodiversiteit.

Klokjesgentiaan en Beenbreek

Van hieruit liepen we over de hei in de richting van de plek waar we het klokjesgentiaantje en de beenbreek hoopten te vinden. Na een tijdje weggeweest te zijn, waren vorig jaar

weer de eerste eitjes van het bijbehorende vlindertje, het gentiaanblauwtje gevonden. Naar de beenbreek moesten we lang zoeken, maar uiteindelijk lukte het Jacques toch.

Onderweg stuitten we op resten van gestookte vuurtjes, inclusief achtergelaten rommel. Een groot probleem, waar volgens Jacques heel moeilijk grip op te krijgen was. Het was heet op de heide, de ondergrond was kurkdroog. Het gevaar voor bosbrand was hier levensgroot...

De heide in brand

Precies twee dagen later was er groot alarm! De Malpie stond in brand! Het gebied rondom het Groot Malpieven bleef gelukkig gespaard, maar 60 ha heide ging in vlammen op. Dagen lang werd er geblust, heel veel mensen werden ingezet. Dit was nodig omdat het gebruik van zwaar materieel te veel schade aan de bodem toe zou brengen. De brandgeur was tot in ons huis te ruiken...

Heel bedroevend om te zien hoe het werk van jaren in een paar uur tijd vernietigd wordt. En naar de oorzaak blijft het gissen. Die is nooit meer te achterhalen....

Herstel

Vaak wordt er gezegd: "Kijk eens hoe snel het weer groen wordt. De natuur herstelt zich wel weer." Groen wordt het inderdaad vrij snel, maar voordat al die bijzondere planten en dieren weer terug zijn, daar gaan jaren overheen. Net nu voor het eerst weer eitjes van het gentiaanblauwtje gevonden waren, en de zeldzame beenbreek weer gespot was... Nu is het afwachten wat er van overgebleven is.

Veel mensen zijn er zich nog steeds niet voldoende van bewust hoe kwetsbaar onze natuur is, en hoe belangrijk voor ons aller welzijn. Reden genoeg om zuinig te zijn op wat we nog hebben, en er samen van te genieten....

Nelly van der Burgt

'Kijk eens hoe snel het weer groen wordt...'

Het IVN betekent veel voor onze vrijwilligers!

*Gesprek met Jack de Leijer
en Debbie Vreeken*

Debbie (35) en Jack (53) zijn waarschijnlijk de jongste vrijwilligers, die op woensdagmorgen aanschuiven bij de koffie op het IVN aan de Bosstraat. Debbie werkt al zes jaar in de Tuingroep en Jack is sinds april vorig jaar actief als klusjesman. Voor beide geldt, dat ze het fijn vinden om een plek te hebben gevonden, waar ze erbij horen en waar ze zinnige dingen kunnen doen.

Het leven van **Jack** veranderde heftig, toen hij door forse gezondheidsproblemen thuis kwam te zitten. Hij werkte veertig tot tachtig uur en dat kan en mag niet meer. "Je mist niet alleen je werk, maar ook de sociale contacten." Via via werd hij geattendeerd op de vraag naar een klusjesman bij het IVN. Dat blijkt goed te combineren met de dagelijkse noodzaak om voldoende rust te nemen en hij kan zelf bepalen wanneer en hoelang hij met zijn klus bezig is.

Toen **Debbie** een aantal jaren geleden epilepsie kreeg, kwam ze ook thuis te zitten. Via Thea Sallaerts kwam ze bij het IVN terecht in de tuingroep en ze vindt het heerlijk om weer onder de mensen te zijn. Als kind bezocht ze ooit het Milieueducatiecentrum in Eindhoven. Ze wou wel boswachter worden! Later ging ze naar de Groenschool in Eindhoven en liep stage bij verschillende bloemisten. Ze werkte bij Intratuin totdat ze ziek werd. Inmiddels is haar gezondheid na een operatie flink verbeterd.

Jack leerde het IVN als kind kennen door Jules en Annie Jeurissen, die hem meenamen op IVN wandelingen. Zijn dochter Teuntje zat bij het Jeugd IVN!

Nu hij zelf bij het IVN betrokken is geraakt en er wekelijks komt is hij bekend geraakt met allerlei activiteiten er omheen: Sinterklaas, het Velt, het Jeugdkamp, de fietstocht naar de Vlindertuinen. Inmiddels is hij ook lid van het IVN. "Via Gerrit (Klitsie) heb ik de vogels ontdekt en ik ga er nu op uit met de verrekijker."

Debbie beheert inmiddels het gereedschap samen met Wim van het Velt. In de tuin en rond het gebouw is veel te doen: plantjes zetten, onkruid bestrijden, paden schoonmaken, de parkeerplaats onderhouden en nog veel meer. Ze werkt veel samen met Ton van Kemenade, hoewel: "We kunnen ook lekker kletsen samen", aldus Debbie.

Er wordt ook lekker gekletst tijdens de koffiepauze. "Ik hoor dan vaak of er voor mij iets te doen is," vertelt Jack. "Kleine reparaties doe ik zo. Is het wat groter en moet er geïnvesteerd worden, dan gebeurt het in overleg met het bestuur". Het vrijwilligerswerk voor het IVN werkt voor hem als een verplichting, die je niet hebt (!). "Het moet niet altijd meer, ik kan het zelf bepalen."

Ook Debbie vindt, dat ze de dingen veel relaxter kan doen. "De Tuingroep vind ik leuk en ik ben graag buiten bezig!" Allebei vinden ze het fijn om op woensdag tussen de mensen te zijn en het IVN is niet meer weg te denken uit hun wekelijkse routine.

Fijn om te horen, dat het IVN zoveel kan betekenen voor onze vrijwilligers!

Annelies Theeuwes

Speciale vlinders in onze tuin

dikkopje

Als je vlinders wilt observeren in je tuin, ben je natuurlijk afhankelijk van het weer. Bij regen en kou zie je er geen. Maar als de zon schijnt, komen ze tevoorschijn. Als het niet te hard waait, kun je ze dan ook nog proberen te fotograferen. Wat niet altijd mee valt, want er zijn er bij die amper stil kunnen zitten.

Naast de meest voorkomende soorten (Atalanta, Citroen, Koolwitjes, Gehakkelde aurelia, Dagpauwoog, Kleine vos, Distelvlinder) heb ik deze keer eens geprobeerd de speciale soorten die ik niet vaak zie of nog nooit had gezien in onze tuin, te benoemen en te foto-graferen. Geregeld moest ik er een vlindergids bij halen of internet gebruiken om ze op naam te brengen.

Bij de wekelijkse tuintelling.nl zag ik dat medetellers de Kolibrievlinder hadden gezien en eindelijk, toen ik deze vlinder al niet meer verwachtte, zag ik hem heel even op de Vlinderstruik. Zo kort, dat ik er helaas geen foto van kon maken. Dit was ook zo met de Koninginnenpage, een prachtige vlinder. Maar wie weet, blijft het in september ook nog mooi (vlinder)weer, zodat zij toch nog eens komen, zich wat langer laten zien en dan op de foto laten zetten ;).

De volgende speciale vlinders die ik deze zomer zag zijn:

Hagedoorn-vlinder, Oranje iepentakvlinder, Landkaartje,

Kleine parelmoervlinder, Keizersmantel, Boomblauwtje, Oranje zandoogje, Dikkopje.

Sommige zijn nachtvlinders, die op het eind van de middag ook al vliegen.

Ik hoop dat jullie ook zo kunnen genieten van al die fladderende vlinders in jullie tuinen.

*‘Vlindergroet’ van
Dinie van Lieshout.*

keizersmantel

Contactgegevens IVN-werkgroepen Valkenswaard

Werkgroepen	Contactpersoon	Telefoon	E-mailadres
Bomenwerkgroep	Janka Kessener-Kochen		
	Telefoon: 2075280	jankakessenerkochen@onsbrabantnet.nl	
Cursuswerkgroep	Anneke Droog	2014727	w.droog@online.nl
Documentatiecentrum	Ria Rutten	2015723	h.rutten21@chello.nl
Natuurwerkgroep	Harrie van de Broek	2018239	h.broekbrom@onsmail.nl
Natuurwerkgroep Malpie	Ad Baken	2015181	h.baken@chello.nl
Jeugd-IVN	Ad Baken	2015181	h.baken@chello.nl
Leskisten	Lies van Gompel	2068470	liesvangompel@onsbrabantnet.nl
Publiciteit	Emile Weijters	2075670	e1000acmw@gmail.com
Redactiewerkgroep	Mieke van Baalen	2217748	miekevanbaalen@gmail.com
Schoolgidsengroep	Lies van Gompel	2068470	liesvangompel@onsbrabantnet.nl
Schoolproject	Fanny van Zon	2212983	fanny.van.zon@hetnet.nl
Schoolproject uitleen	Wil Koopman	2017955	wiljakoopman@onsmail.nl
Tuinwerkgroep	Irene Martens	2018712	ireen@onsmail.nl
Vogelwerkgroep	Gerrit Klitsie	2048951	gklitsie1947@kpnmail.nl
Wandelingen (incl. Waalre)	Emile Weijters	2075670	e1000acmw@gmail.com

Contactgegevens IVN-werkgroepen Waalre

Werkgroepen	Contactpersoon	Telefoon	E-mailadres
Scholenwerk Aalst	Chantal v. d. Strigt	2217250	oudenstrigt@hetnet.nl
Natuurwerkgroep Waalre	Wim van Stipdonk	2216573	stipd017@planet.nl
Milieuwerkgroep Waalre	Leo Eijkelenboom	2216996	leo@eijkelenboom.com
Vlindertuin Waalre	Bernard Fransen	2216011	fransenb@xs4all.nl
Wandeling Wolders Ven	Paulien Zuidweg	2217021	zuidwegp@gmail.com
Opleidingencontact Waalre	Bep van Stipdonk	2216573	stipd017@planet.nl
Wandelroutes	Cor de Jong	2115479	cfjdejong@versatel.nl

Contactgegevens IVN-werkgroepen Riethoven

Werkgroepen	Contactpersoon	Telefoon	E-mailadres
Scholenwerkgroep	Nellie Das	2016075	nelliedas@gmail.com
Schoolwandelingen	Nellie Das	2016075	nelliedas@gmail.com
IVN-wandelpaden	Jan Das	2016075	jandas61@hotmail.com
Vlindertuin Riethoven	Jan Das	2016075	jandas61@hotmail.com

Redactieleden Valkenswaard - Aalst/Waalre

Mieke van Baalen
Nelly van der Burgt
Arthur Jeurissen
Wouter Kiela
Irene Martens
Annelies Theeuwes
Frans Vierstraete

LET OP

Tekst digitaal aanleveren als **los bestand** op ons mailadres:
natuurwijzer@gmail.com

Wilt U de illustraties als een **los bestand** aanleveren,
dit is belangrijk om een goede kwaliteit afdruk te krijgen

De inleverdatum voor het **winternummer**

Vrijdag, 1 december

JUBILEUMFOTOCURSUS

2e en 3e winnaar wedstrijd

Winnaar : **Jan de Jonge**
Onderwerp: landschapsfoto
Commentaar *“een foto om in te lijsten”*

2e prijs

Winnaar : **Massimo Randag**
Onderwerp: Gevlekte orchis (*Dactylorhiza maculata*)
Landschapsfoto *“prima foto die een goede basis vormt om deze techniek verder uit te diepen.”*

3e prijs

